

ایران از اسلام تا آن بویه

سرشناسه : سلیمی، حشمت‌الله
 عنوان و نام پدیدآور : ایران از اسلام تا آل‌یویه / حشمت‌الله سلیمی؛
 تصویرگر ایرج خان باباپور.
 مشخصات نشر : تهران: قدیانی، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۷۲ ص؛ ۲۹×۲۲ س.م.
 فروست : چراهای تاریخ ایران؛ ۲.
 شابک : 978-600-251-178-2
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 موضوع : ایران -- تاریخ -- پس از اسلام، ۱۲ ق. ۴۷ ق.
 --ادبیات نوجوانان.
 شناسه افزوده : خان باباپور، ایرج. ۱۳۴۴ - تصویرگر
 ر.م.ی دیوبی : ۱۳۹۱ الف ۸ س/۵۱۱ DSR
 بندی دیوبی : ۹۵۵/۰۴
 شماره ثبت ملی : ۲۹۹۲۸۰۴

کتاب‌های کشف
 واحد کودکان و نوجوانان
 موسسه انتشارات: قدیانی
 www.haghdyani.org
 • تلفن: ۶۶۴۰۴۴۱۰ (خط ۵) •
 • دورنگار: ۶۶۴۰۲۲۶۴ •

ایران از اسلام تا آل‌یویه

چراهای تاریخ ایران - ۲

حشمت‌الله سلیمی

سرپرست مجموعه: مسعود جوادیان
 ویراستار: جعفر ربانی. تصویرگر: ایرج خان باباپور.
 طراح اونیفورم و اجرای جلد: ریتون گرافیک (بهزاد غریب‌پور)
 آماده‌سازی: دفتر طراحان شاهرخ گرافیک

زیر نظر شورای بررسی

چاپ اول: ۱۳۹۳ تعداد: ۱۱۰۰ نسخه

شابک: ۲-۱۷۸-۲۵۱-۶۰۰-۹۷۸-978-600-251-178-2 ISBN

شابک دوره: ۸-۹۶۲-۵۳۶-۹۶۴-۹۷۸-978-964-536-962-8 ISBN S:ET

کد: ۹۳/۲۱۷۳

چاپ: چاپخانه قدیانی، تهران

کلیه حقوق محفوظ است.

۱۴۰۰۰ تومان

۷..... بر خوردهای اولیه ایرانیان و مسلمانان

- ۷ ◇ هنگام ظهور اسلام در عربستان، اوضاع ایران چگونه بود؟
- ۸ ◇ در دوره ساسانیان مردم عادی چه وضعیتی داشتند؟
- ۸ ◇ حکومت لخمیان چه نقشی در مرزهای ایران داشت؟
- ۹ ◇ از جنگ ذی قار چه می دانید؟
- ۹ ◇ چه شد که اعراب مسلمان به مرزهای ایران آمدند؟
- ۱۰ ◇ از فتوحات خالد و مثنی بن حارثه چه می دانید؟
- ۱۱ ◇ واقعه جسر چه بود؟

۱۲..... جنگ قادسیه و جنگ نهاوند

- ۱۲ ◇ چرا رستم داد نمی خواست با مسلمانان بجنگد؟
- ۱۳ ◇ در مذاکرات سفیران مسلمان با رستم فرخ زاد چه گذشت؟
- ۱۴ ◇ جنگ قادسیه چگونه سر نوشت ایران را تغییر داد؟
- ۱۵ ◇ مدائن یک شهر بود یا جنگ شهر؟
- ۱۵ ◇ مدائن چگونه فتح شد؟
- ۱۷ ◇ چرا جنگ نهاوند را فتح الفت می گویند؟
- ۲۰ ◇ عاقبت یزدگرد سوم چه شد؟
- ۲۰ ◇ آیا ایرانیان یک باره مسلمان شدند؟
- ۲۱ ◇ چه شد که خوارج به ایران آمدند؟

۲۲..... خلافت امویان (بنی امیه)

- ۲۲ ◇ امویان چگونه به خلافت رسیدند؟
- ۲۳ ◇ قیام مختار چگونه آغاز شد؟
- ۲۳ ◇ آیا همه سپاهیان مختار عرب بودند؟
- ۲۴ ◇ عاقبت مختار چه شد؟
- ۲۴ ◇ حجاج که بود و چه کرد؟
- ۲۵ ◇ اعراب مهاجر بیشتر در چه مناطقی از ایران ساکن شدند؟
- ۲۶ ◇ اوضاع اجتماعی ایران با آمدن اسلام چه تغییری کرد؟

۲۸..... بنی عباس چگونه خلافت را به دست آوردند

- ۲۸ ◇ بنی عباس که بودند و چه می گفتند؟
- ۲۸ ◇ ابو مسلم خراسانی چگونه قیام را آغاز کرد؟
- ۳۰ ◇ مهم ترین نبردهای بنی عباس با سپاهیان اموی کدام بود؟
- ۳۰ ◇ پس از سقوط امویان، در کوفه چه گذشت؟

۳۲.....خلافت عباسیان (بنی عباس)

- ۳۲ ◇ نخستین اقدامات بنی عباس پس از کسب قدرت چه بود؟
- ۳۲ ◇ ابومسلم خراسانی چرا و چگونه کشته شد؟
- ۳۳ ◇ الْمُقَتَّع که بود و چه کار کرد؟
- ۳۴ ◇ نگرش بنی عباس به ایرانیان و فرهنگ ایرانی چگونه بود؟
- ۳۴ ◇ نهضت شعوبیه چه نهضتی بود؟
- ۳۵ ◇ چهره‌های معروف شعوبیه چه کسانی بودند؟
- ۳۵ ◇ بَرَمَکیان چه کسانی بودند؟
- ۳۶ ◇ اوج قدرت و نفوذ برمکیان چه دوره‌ای است؟
- ۳۶ ◇ داستان عباس و جعفر چیست؟
- ۳۷ ◇ عاقبت برمکیان چگونه بود؟
- ۳۷ ◇ چرا بین امین و مأمون جنگ در گرفت؟
- ۳۸ ◇ صاحب‌الرَّئِج که بود؟
- ۳۸ ◇ قیام صاحب‌الرَّئِج چگونه قیامی بود؟
- ۳۸ ◇ از چه زمانی خلفای عباسی قدرت ایرانیان را محدود کردند؟
- ۳۹ ◇ چرا از متوکل در تاریخ به بدنامی یاد شده است؟

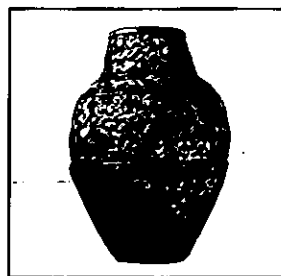
۴۵.....شاهنشاهی ایران در تمدن اسلامی

- ۴۵ ◇ مأمور از تمدن اسلامی چیست؟
- ۴۱ ◇ ایرانیان در شکل‌گیری تمدن اسلامی چه نقشی داشتند؟
- ۴۲ ◇ بیت‌المال که چه بود؟
- ۴۴ ◇ دانشمندان ایرانی چه خدماتی به دانش پزشکی کردند؟

۴۶.....تشکیل حکومت‌های متبذل ایرانی

- ۴۶ ◇ منظور از امارت چیست؟
- ۴۶ ◇ امارت استیلا چه نوع امارت بود؟
- ۴۷ ◇ منظور از حکومت‌های مداخله‌جویانه چیست؟

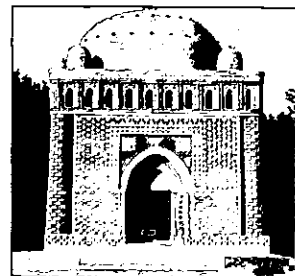
۴۸.....طاهریان

- ۴۸ ◇ سرانجام طاهر ذوالیمینین چه شد؟
- ۴۸ ◇ چرا خلیفه حکومت خراسان را باز هم به بازمی‌ن طاهر سپرد؟
- ۴۹ ◇ عبدالله بن طاهر چه خدماتی انجام داد؟

۵۰.....صفاریان

- ۵۰ ◇ عیاران که بودند؟
- ۵۱ ◇ یعقوب لیث که بود؟
- ۵۱ ◇ یعقوب لیث چگونه به حکومت رسید؟
- ۵۲ ◇ یعقوب لیث چرا و چگونه در مقابل خلیفه قرار گرفت؟
- ۵۲ ◇ از دیرالعاقول چه می‌دانید؟
- ۵۳ ◇ عمرو لیث که بود و چه کرد؟

۵۴..... سامانیان

- ◇ سامانیان چگونه به حکومت رسیدند؟ ۵۴
- ◇ شیوه حکومت سامانیان چگونه بود؟ ۵۴

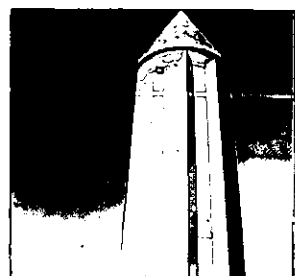
۵۶..... علویان طبرستان

- ◇ منظور از علوی چیست؟ ۵۶
- ◇ علویان در کجای ایران ساکن شدند؟ ۵۶
- ◇ طبرستان در زمان به قدرت رسیدن علویان چه وضعی داشت؟ ۵۶
- ◇ حسن بن زید علوی که بود و چه کرد؟ ۵۸
- ◇ محمد بن زید با چه مشکلاتی درگیر بود؟ ۵۸
- ◇ ناصر کبیر چگونه به حکومت رسید؟ ۵۹
- ◇ سرانجام حکومت علویان چه شد؟ ۶۰
- ◇ علویان چه تأثیری در طبرستان داشتند؟ ۶۰

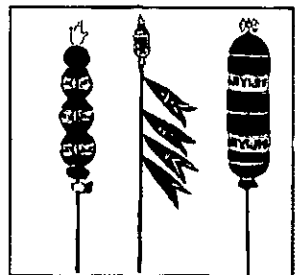
۶۱..... زیاریان

- ◇ سرزمین دایم کجاست؟ ۶۱
- ◇ مرداویج چگونه حکومت زیاریان را تأسیس کرد؟ ۶۱
- ◇ چرا اطراف مرداویج او را کشتند؟ ۶۱
- ◇ چه کسی جان بن را اوج شد؟ ۶۲
- ◇ قابوس بن وشمگیر چه چیزی را میسر داشت؟ ۶۲

۶۳..... آل بویه

- ◇ آل بویه که بودند و چه می کردند؟ ۶۳
- ◇ آل بویه چگونه به قدرت رسیدند؟ ۶۳
- ◇ مراکز قدرت آل بویه چه شهرهایی بودند؟ ۶۵
- ◇ چرا آل بویه خلافت عباسی را از بین نبرد؟ ۶۶
- ◇ عضدالدوله که بود؟ ۶۶
- ◇ عضدالدوله چگونه حکومت عراق را به دست آورد؟ ۶۶
- ◇ مقام عضدالدوله در مقابل خلیفه چگونه بود؟ ۶۷
- ◇ عضدالدوله در راه گسترش علم چه خدماتی انجام داد؟ ۶۸
- ◇ از عضدالدوله چه آثاری باقی مانده است؟ ۶۸
- ◇ تشیع در زمان آل بویه چه وضعی داشت؟ ۶۹
- ◇ بزرگترین کتابخانه‌های دوران آل بویه در کجا قرار داشتند؟ ۷۰
- ◇ نهج البلاغه را چه کسی گردآوری کرد؟ ۷۰

۷۱..... منابع

پیشگفتار

با حمله اعراب مسلمان به مرزهای ایران و سقوط حکومت ساسانی، دوره جدیدی در تاریخ ایران آغاز شد که مورخان از آن با عنوان «تاریخ ایران دوران اسلامی» یا «تاریخ ایران بعد از اسلام»، یاد می‌کنند. پیروزی‌های مسلمانان در برابر نیروهای حکومت ساسانی از دوره خلافت ابوبکر آغاز شد و در دوره خلفای بعد از او در چندین مرحله ادامه یافت و سرانجام فتح سرزمین ایران تکمیل شد. بیشتر بخش‌های ایران در زمان خلافت عمر فتح شد. از آن پس ایران به بخشی از قلمرو خلافت اسلامی تبدیل شد و ایرانیان تحت حکومت اسلامی در آمدند.

با فتح ایران، دین اسلام در این سرزمین رایج شد. هر چند در قسمت‌هایی از ایران، مردم بر باورها و اعتقادات دین زرتشتی پابسته ماندند، اما اغلب ایرانیان دین اسلام را پذیرفتند. البته خلفای بنی امیه که از سال ۴۱ هجری اداره قلمرو خلافت اسلامی را عهده دار شدند، نه بر اساس مساوات و عدالت اسلامی، بلکه از روی تعصبات نژادی رفتاری تبعیض‌آمیز به ایرانیان در پیش گرفتند. با این حال حاکمان مسلمان به دلیل پیشینه درخشان ایرانیان در امور اداری و اقتصادی از تجارب آنان در اداره امور خلافت استفاده کردند.

با آغاز خلافت عباسی در سال ۱۳۲ هجری، فرصت تازه‌ای برای کارگزاران سیاسی و اداری ایرانی ایجاد شد. در مقایسه با خلفای اموی، ایرانیان به بر آنکه تعصبات نژادی و تبعیض‌آمیز نداشتند، به قابلیت‌های ایرانیان بیشتر واقف بودند و از تجارب سیاسی و اداری آنان بهره‌های بیشتر و بهتر بردند. از آن پس ایرانیان در سمت‌های مختلف، وظایف سیاسی، اداری و اقتصادی عهده گرفتند. علاوه بر آن خلفای عباسی به فرهنگ و تمدن ایرانی علاقه‌مند شدند و بعضی از آداب و رسوم و جشن‌های ایرانی را برگزاشته می‌کردند. از جنبه علمی نیز، خلفا دانشمندان ایرانی را مورد حمایت قرار دادند. در نتیجه دانش ایرانیان در زمینه‌های مختلف به پر بار تر شدن تمدن اسلامی کمک کرد.

از اوایل قرن سوم هجری (سال ۲۰۵ هجری) که مأمون عباسی حکومت قسمت‌های شرقی ایران را به خاندان طاهری واگذار کرد، زمینه دیگری برای نمایش قابلیت‌های ایرانیان فراهم شد. از آن پس حکومت‌های دیگری توسط ایرانیان در قسمت‌های مختلف این سرزمین شکل گرفتند. به آنها حکومت‌های نیمه‌مستقل و حکومت‌های متداخل نیز گفته می‌شود. این حکومت‌های ایرانی، گاهی با یکدیگر و گاهی با خلافت عباسی درگیر می‌شدند و جنگ‌هایی بین آنها در می‌گرفت. بعضی از این حکومت‌ها آنچنان قدر قوی بودند که می‌توانستند حکومت جهان اسلام را از دست خلفای عباسی خارج کنند، اما از این کار خودداری کردند. حاکمان این حکومت‌ها، بخشی از همت خود را در راه شکوفایی دانش، حمایت از حقوق اجتماعی مردم، تأمین امنیت اجتماعی، حمایت از دانشمندان، ایجاد نهادها و مؤسسات دینی، فرهنگی و اقتصادی و عام‌المنفعه قرار دادند.

آنچه در کتاب حاضر مطالعه خواهید کرد، روایت مختصری از تغییر و تحولات سیاسی، نظامی، دینی، علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی ایران از زمان ورود اسلام تا پایان حکومت آل بویه است.